

**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum
theologiae scholasticae tomus ...**

**Rhodes, Georges de
Lugduni, 1661**

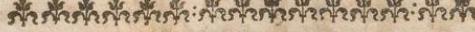
Qvæstio I. De cognitione existentiæ Diuinæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](#)

2 Disputatio I. De Deo, Quæst. I. Sec̄tio I.

Partitio
totius tra-
ctatus.

Ego in priore isto pulcherrimōque tractatu considerationem illam de Deo secundum se, tradere aggrediens, sex in illo primo Ente explicō. Primum sit cognoscibilitas abstractiua essentiæ ac perfectionis diuinæ, seu quid eximium & excelsum cogitare viator debeat cum menti obiicit *Deum*. Secundum cognoscibilitas intuitiua Dei, seu quomodo Deum cognoscant comprehensores. Tertium perfectio intellectus diuini, seu multiplex eius scientia. Quartum perfectio diuinæ voluntatis. Quintum perfectio prouidentiæ præsertim supernaturalis quæ dicitur Prædestinatio, & Reprobatio. Sextum Trinitas personarum. *Hoc est* (vt ait Cyrillus) *mysterium diuinitatis in fastigiis*. Sed ad hæc tanta tam obscura cognoscenda, quis idoneus, nisi cui per filium suum aperiet amanter se ipsum *Deus*, qui tenet *vultum solij sui*, & expandit super illud *nebulam suam*. Effundet igitur postulantibus lucem suam, lumen de lumine, quia ut sapienter monet (Augustinus I. 1. de Trinit. c. 3.) nec periculosius alibi erratur, nec laboriosius aliquid queritur, nec fructuosius aliquid inuenitur.

DISPVVTATIO PRIMA.

De cognoscibilitate abstractiua essentiæ ac perfectionis diuina, a. q. 2. ad 12.

Cognitio
Viatorum
de Deo
qualis sit.

N GREDIMVR ergo primū beatam illam caliginem *intra quam* admitti Dionysius optabat c. 1. de Diuinis nominibus, plenam radiorum supra modum Clarorum, lumine omni præstantiorem, in qua viator adhuc Moyses Deum videt, estquè ut ait Nyssenus lib. de vita Mosis, *abstractiua cognitio quam in via de Deo habemus*, & potest ad quatuor capita reuocari. Primo quomodo cognoscamus de Deo ait. Secundo quomodo cognoscamus quid sit. Tertio quomodo cognoscamus qualis & quantus sit. Quartu modis & mediis huius cognitionis, quibus inspectis, difficile, opinor, non erit conicere quomodo cogitari debeat à nobis, *unitas illa effectoria universa unitatis, substantia supra substantiam vacans ratione, intelligentia, nomine*, ut loquitur Dionysius cap. 1. de Diuinis nominibus.

quo vnum ex alio colligitur & dicitur demonstrabile, vel à priori per causam, vel à posteriori per effectum. Difficultas ergo est quomodo hæc obiectua propositio, (*Deus existit*) cognosci possit à viatoriis, & primò quidem vniuersum, vtrum lumine naturali euidens sit Deum esse, secundò vtrum hoc sit per se notum, tertio an sit demonstrabile.

S. I.

Vtrum lumine aliquo naturali euidens sit Deum esse.

Evidenter cognoscere dicitur intellectus illud, cui per imperium voluntatis dissentiri non potest, euidentia enim est manifestatio veritatis cui non potest intellectus negare assensum. Quærimus ergo vtrum, esse Deum non solum certum sit, & infallibile, sed adē etiam euidens & perspicuum, ut intellectus solo instruetus natura lumine, perficere possit adē clare ut negare non valeat Deum.

Sensus
questio-
nis,

Ratio dubitandi, est primo quia si euidens est esse Deum, non potest fide obscurâ credi Deum esse, quod absurdū est, quia dixit Apostolus *accidentem ad Deum oportet credere quia est*. Probatur Sequela, quia non potest simul esse in eodem intellectu, euidentia & incidentia de obiecto eodem materiali, etiam per diuersa media, alioqui posset aliquis videre simul, & esse cæcus sub diuerso respectu & posset aliquis habere certitudinem, & formidare simul de obiecto aliquo, cur enim haberit potest euidentia, & incidentia non autem certitudo & formido.

Triplex
ratio dubi-
tandi.

Secundò saltem inutile omnino erit, habere reuelationem obscuram de re, quæ lumine naturali euidens est, imo erit prorsus impossibile, ut propter reuelationem Dei credatur existentia Dei, nam obiectum formale, saltem prius ratione cognoscitur quam obiectum materiale, alio qui non est causa & ratio assentiendi, sed dicere Dei, seu reuelatio est obiectum formale, & existentia est obiectum materiale, ergo prius ratione cognoscitur Deum dicere quam cognoscatur existere, hoc autem implicat, quia reuelatio supponit existentiam, & non possum cognoscere Deum esse dicentem, quin cognoscam vel prius, vel simul illum esse existente.

Tertio quod est euidenter notum negari à nemine potest. Sed multi, omnibus saculis, fuere athei, qui Deum negarunt esse, ut latè testantur Clemens Alexander, Eusebius, & Lactantius, quales constat, fuisse Plinium, Lucretium, Euripidem, Bioacem, ergo non est euidens Deum esse: addē quod infinitum bonum non est compatibile cum vlo malo, certum autem est multa esse in mundo mala, quæ bonis etiam crebrius accident, vnde cum omnia, eundem ab initio

Non est
inutile
probare
Dei exi-
stentiam.

QVÆSTIO PRIMA.

De cognitione existentiæ Diuinae. Q. 2.

Tamerisi recte dixit Nazianzenus orat. 2. de Theologia, *hanc esse omnibus innatam, & primam in nobis legem, cum omnibus hominibus ab initio colligatam, ut sciamus, & persuasum habeamus esse Deum*, & Tertullianus lib. 1. contra Marcionem merito, hanc vocet, *animæ à primordio dotem*. Sapienter ta men monet Damascenus l. 1. fidei cap. 3. *plures esse homines in quos tantum prauitatis prævaluit, ut eos in omnium irrationalissimum, & pessimum malum detruaderet, dicerentque non esse Deum*. Propterea conuincendus hic error est, errorum omnium & vitiorum fomes, ostendendo Deum esse adeo clare, ut hoc negare si maximè velit atheistus nullus possit, quod sine dubio assequar si docero. Primi illud euidenter esse cognoscibile. Secundò illud euidenter demonstrari.

SECTIO I.

An & quomodo euidenter sit cognoscibile Deum esse. art. 1. & 2.

Proposi-
tio per se
nota quid
sit.

Omne quod certò, & euidenter cognoscitur ab intellectu, vel cognoscitur ex sola penetratio ne terminorum sine vlo discursu, & dicitur proposi-
tio per se nota: vel cognoscitur per discursum, in

De cognitione, an sit Deus.

3

tio cursum teneant conueniens potius videtur, ut naturæ, quam Deo tribuantur vniuersa.

Naturali-
ter euidens
est Deum
est.
Dico 1. non solum, ex iupernaturali fidei lumi-
ne certum est, sed etiam naturali ratione , omnino
est euidens Deum esse : ita cum S. Thoma communis-
ter omnes tum Theologi, tum Philosophi ; paucissi-
mis exceptis quos minulos & inertes meritò vocat La-
etantius I.de ira Dei, c.9. qui tot sculpis, & ingenii as-
sertum numen tollere aggressi sum .

Probatio ex scripturis. I. Enim scriptura sic læpe docet Job 33. Omnes homines vident eum, unusquisque intuerit procul, eo quod (ut loquitur Hieronymus in eum locum) notitia, quod Deus sit, inest cordibus hominum per naturam bonum. Sapient. 13. A magnitudine enim speciei & creatura, cognoscibiliter (Græcè ἀναλόγως) poterat creator omnium videri de quo loco dicam infra pluribus. Rom. 1. Quod notum est Dei manifestum est in illis, Deus enim illis manifestauit, &c. vbi teste Ambrosio agit Apostolus de cognitione per naturæ vires.

Alter probatio ex patri- bus. 2. Eximia, eam in rem dicunt Patres Tertullianus c.17. Apologet. Omnes homines hoc in re Christiana nos nasci. Arnobius, l.1. Hanc esse scientiam naturalem, sine qua nemo nascitur, adeo ut cuilibet ingenitum sit, & affixum, ac in utero matris impressum ac insitum, esse regem ac Dominum cunctorum, quaecunque sunt moderantem. Minutius in Octauio eum esse sermonem quem natura docet. Augustinus tract. 106. in Ioannem eam esse vocem, in quam genus omnem humanum consentiat, ut Deum mundi authorem fateatur: & fatetur impiissimus Julianus apud Cyrillum, cognitionem Dei, rem esse qua doceri nequeat, sed per se discatur ab hominibus, omnes enim absque doctore deitatein quandam credidimus: imo ait Tertullianus c.17. Apolog. non posse ab homine ignorari, quod Deus fit. *Hec est*, inquit, *summa delicti noletium recognoscere, quem ignorare non possunt.* Vide Nazianzenum orat. 24. & 34. Cyprianum de Idolorum vanitate, Eusebium l.2. *præparationis*, c.9.

3. A posteriori optima ratio est, quia illud lumine naturali euidens est, quod sine lumine vello supernaturali, cognoverunt omnibus seculis, vniuersa gentes, ut optimè tradit Chrysostomus in psalm. 13. paucissimi enim inueniuntur homines, tantæ fuisse impietatis, aut insanie, ut hoc negare ausi sint, aut potuerint ignorare imo præstansissimi omnes Philosophi, apud Ethnicos, solo luminis naturalis ductu inuenierunt primum illud ens optimum & pulcherrimum, *perspicuum in omnibus latens*, ut loquitur Pisidas, adeo ut recte Clemens Alexandrinus in protreptico sub finem, omnino arbitretur, maximam eorum partem qui dicti sunt Athei, ut Diagoras, Protagoras, Anaxagoras, non negant Deum, sed deorum tantum multititudinem improbabilem. Denique à priori ratio est, quia ex effectibus, eidenter ratione naturali ostenditur existere causam necessariam sine qua, implicat illos esse, ut conuincam infra.

Deum esse credi potest & sci-
xi. Ad primam Resp. certum omnino esse quod fidei
supernaturali creditur Deum esse ut habetur , ex
Symbolo Apostolorum , *Credo in Deum* , & ex Apo-
stoli loco citato , oportet credere quia est , potest
enim fieri euidenter credibilis hic articulus sicut
alij , & potest etiam reuelari ab ipso Deo , ergo
credi potest ab homine ; neque obstat cognitio eu-
dens cognitioni obscurae fidei per diuerla motiu-
a sicut cognosci aliquid potest intuitu , simul & ab-
stractiu ut probabitur tractatu 6. non potest aliquis
si non sit reproductus esse cœcus , & videre per di-
uersa media , quia esse cœcum negat visionem abso-
lute respectu talis subiecti , at verò incuidentia , ne-
gat quidem euidentiam in tali actu , non autem ne-

gat illam in tali subiecto, quod illam per alium actum & per aliud medium habere potest; sicut cognoscere potest abstractiuè, & intuitiuè rem eandem. Certitudo, & formido potentialis possunt esse simili, non autem formido actualis quia rem saltem sub dubio negat esse, quam certitudo affirmat vnde opponuntur contradictoriè, ratione obiecti eiusdem materialis, dicerem enim esse rem & non esse: Cum tamen evidenter, & inevidenter respectu duorum mediorum non sic opponantur, sed utraque rem eandem affirmet esse, vna per medium evidens altera per obscurum sed hoc, ut dixi, spectat ad tractatum de fide.

Ad secundam, quæ illius etiā loci propria est. Resp. Negando inutilem esse cognitionem fidei de existentia Dei, quia ut Deus ametur supernaturaliter, cognitionis naturalis non sufficit. Neque impossibile est ut propter revelationem Dei credatur existentia Dei, prius cogniti naturaliter, cum motu credibilitatis, praecedant actum fidei.

Non est
inutilis
cognitio
fidei q od
Deus sit.

Sed neque implicat ut existentia Dei cognoscatur primò per reuelationem , quia licet obiectum formale sit prius , cognitione obiecti materialis , quam causat , cognitione tamen obiecti formalis , non est prior cognitione obiecti materialis , quam etiam nullo modo causat , sed eadem cognitione cognoscuntur ambo indiuisibiliter , cum obiectum formale non causet ut cognitione sed cognoscatur eodem actu , sine prioritate villa , ut alias probauit fuisus , nunc enim id non agitur , sed tantum , aio , debere quidem prius Deum existere quam loquatur , sed nego debere prius cognosci existere , quam cognoscatur loqui , sed utrumque cognosci simul .

Ad tertiam Resp. id quod est cuiusvis lumine naturae, negari ab eo posse in quo per impietatem ita est depravata ratio, ut non attendat neque consideret lumen illud naturae, quod sanè attendere nempe potest, quin certò & clare inueniat Deum esse. Infinitum bonum, nullum intra se compati potest malum, extra se non necessariò destruit quod uis malum: imo multas rationes habet cur aliqua permittatur mala: qua bonis etiam euenire sapientissime patitur qui per illa gradum eis facit ad æterna bona.

Possunt
esse athci.

§. III.

Vtrum per se notum sit Deum esse.

Propositio per se nota cui (vt dixi) assentitur intellectus ex sola penetracione terminorum, sine vlo discursu, quo probetur à priori, diuiditur in eam quæ per se nota est secundum naturam, & eam quæ secundum nos per se nota est: dicitur per se nota secundum naturam, illa cui statim intellectus absque discursu assentitur, si penetret terminos, propter immediatam eorum connexionem verbi gratia in hac propositione homo est rationalis, si penetret quid significet homo, inuenies significare rationale quoties igitur prædicatum propositionis est de essentia subiecti, propositio est per se nota secundum naturam, quia termini tunc idem significant: sed non est tamen necesse in omni propositione per se nota secundum naturam, vt prædicatum sit de essentia subiecti. Nam hæc propositio verbi gratia: omnis homo vel est equus, vel non est equus, est per se nota secundum naturam, & tamen prædicatum eius non est de essentia subiecti. Propositio per se nota secundum nos, ea est cuius termini sunt nobis ita noti, & penetrati, vt intellectus propositioni statim sine vlo discursu assentiantur.

Propositio
per se nota
est duplex.

Difficultas ergo est, vtrum obiectua haec propositio, Deus existit, vtrisque illo modo sit per se nota intellectui viatorum.

A 2 Ratio

4 Disputatio I. De Deo. Quæst. I. Sect. I.

Triples
ratio dubi-
tandi.

Ratio autem dubitandi est primò, quia si hæc propositio, *Deus est*, esset per se nota, quilibet vñ rationis prædictus absque vñlo extrinseco præsidio, per se ipsum cognoscere illam posset: consequens illud est contra experientiam, inquit illa propositio non est per se nota, ad cuius assensum egenus medio extrinseco; sed ut cognoscatur exire Deum, egenus mediis extrinsecis, ut patet, ergo illa non est propositio per se nota.

2. Ratio simplex & primò diuersa non potest includere prædicatum aliquod vniuersale in suo conceptu, alioqui non est primò diuersa: sed deitas est ratio simplex & primò diuersa, ergo in suo conceptu non potest includere existentiam, quæ communis est Deo & creaturis; ergo intellecta significacione nominis *Deus*, non intelligitur existentia. Inquit nulla est propositio vera in qua prædicatum non sit idem cum subiecto ergo penetratæ essentiæ subiecti, cognoscitur etiam identitas eius cum prædicato, ergo erit etiam propositio per se nota.

3. Si hæc propositio est per se nota secundum se, non autem secundum nos: sequitur quod respectu eiusdem intellectus est evidens, & obscura; nam propositio per se nota, est illa quam intellectus cognoscit ex terminis. Deinde nobis (vt dixi) evidens est naturali lumine, ac velut ingenitum Deum esse; ergo est nobis per se notum. Denique illa propositio nobis est per se nota, cuius termini cognoscuntur omnino identificari: Deus & existentia cognoscuntur omnino identificari, quia nomen Dei significat ens necessarium, & id quo nihil melius potest cogitari, sed implicat cogitare huiusmodi ens non esse; ergo illa propositio Deus existit nobis etiam per se nota est.

Dico 2. hæc propositio, *Deus existit*, est per se nota secundum se, non est per se nota nobis.

Primam partem afferunt Theologi communiter cum S. Thoma, & Scoto, quia omnis propositio in qua prædicatum ita est essentiale subiecto ut definitionem eius ingrediatur est per se nota secundum naturam: propositio in qua existentia deo assertur, habet prædicatum de quidditatua ratione subiecti; ergo est per se nota secundum naturam: minor probari postea debet ex eo, quod Deus sit ens per essentiam, & à se: probatur maior, omnis propositio in qua termini omnino idem significant, est per se nota, nam est impossibile ut intellectus percipiens significacionem prædicati & subiecti eandem esse, non assentiantur propositioni, auditis & penetratis terminis, sed quoties prædicatum est essentiale subiecto, illa significant idem, subiectum enim non significat nisi suam essentiam, ergo quoties prædicatum est essentiale subiecto, propositio est per se nota.

Secunda pars communis etiam est contra Bonaventuram, Aegidium, & Tolitanum. Probat eam sanctus Thomas, hoc modo: vt hæc propositio, *Deus est*, sit per se nota secundum nos requiritur ut ei assentiamur ex sola penetratione terminorum, sine vñlo alio medio, quo eorum connexio nobis innoteat; Sed intellectus viatorum non penetrat subiectum, & prædicatum huius propositionis, Deus existit, nec ex penetratione immediata deitatis, cognoscit connexionem eius cum suo esse ergo illa propositio non est per se nota nobis. minor est evidens quia in via non cognoscimus Deum in se ipso secundum propriam quidditatem, neque per simplicem ullam apprehensionem, attingimus connexionem immediatam quam habet cum suo esse, alioqui cognosceremus Deum quidditatem non penetramus ergo significatum nominis Deus immediate.

Maior probatur, quoties ratio immediata, pro-

pter quam prædicatum coniungit subiecto, est ipsa immediata quidditas subiecti, non potest attinigi connexio prædicati & subiecti, quin cognoscatur hæc quidditas in se ipsa; si enim hæc quidditas in se ipsa non attingatur, non cognoscetur ratio connexionis, immediata in se ipsa: sed in propositione, Deus existit, ratio propter quam prædicatum coniungit subiecto, est ipsa propria quidditas subiecti, ergo ut hæc propositio sit per se nota nobis, requiritur ut prædicatum, & subiectum penetrantur in se ipsis secundum propriam quidditatem, alioqui penetrabuntur per aliud & sic erit discursus.

Neque dicas cum *vñque* cui non probatur allata ratio, hæc propositio (*Deus est*, vel non est) est per se nota nobis, & tamen non penetratur quidditas Dei, ergo ut propositio, *Deus est*, sit per se nota nobis, non est necesse penetrare quidditatem Dei in se ipsa: similiter per se nota est illa propositio, incorpora non commensurantur loco, & tamen non habetur conceptus quidditatiuus substantia spiritalis.

Resp. cum Gillio l. i. tract. 8. c. 3. distinguendo consequentiam ad propositionem per se notam in qua ratio immediata connexionis prædicati, & subiecti, est ipsam quidditas subiecti, non requiritur ut subiectum quidditatiuè cognoscatur nego: in qua ratio connexionis, est aliquid vniuersale ac commune multis concedo: in hac propositione Deus est vel non est, ratio connexionis est principium illud vniuersale quodlibet est, vel non est, in hac autem propositione, *Deus est*, ratio connexionis, est ipsa essentia propria Dei: substantia spiritualis præcisus, ut dicit negationem corporis, proprium habemus conceptum: quia proprium habemus conceptum corporis: non commensurantur loco conuenit spiritui secundum præcisam negationem corporis: vnde mirum non est, quod hæc propositio sit per se nota nobis, spiritualia non commensurantur loco.

Ad primam Resp. disting. maiorem; si hæc propositio sit per se nota, potest quilibet rationis vñ prædictus illam cognoscere, si penetres significacionem subiecti & prædicati concedo; si eam non penetres nego. Cum autem non penetratur non est mirum quod ignoretur: Deinde altera etiam maior distinguuntur; illa propositio non est per se nota, quam non attingimus sine medio extrinseco, quo probetur à priori concedo; quo probetur à posteriori nego, nam omnia fere principia probantur induktione, & omnes propositiones essentiales per se notas demonstramus à posteriori per regressum. Existentiæ Dei, nullum medium à priori probat, sed tantum à posteriori.

Ad secundam Resp. disting. maiorem ratio simplex & primò diuersa non potest includere in suo conceptu prædicatum aliquod vniuersale vniuocum concedo; analogum nego; si enim analogum sit, imbibitur in ratione particulari, talis essentia; atque ita includi potest in conceptu aliquo primo diuerso à quo præscindi non possit, existentia est aliquid analogicè commune Deo, & creaturis, vt constat ex metaphysica: Deinde nego quilibet propositionem veram esse per se notam, nam omnis quidem propositio vera hoc habet ut extrema eius sint idem, sed non habet quod significant idem, propositio autem per se nota illa est, quæ ut intellectus ei assentiatur exigit tantum ut significatio terminorum intelligatur sine vñlo discursu.

Ad tertiam Resp. negando eandem propositionem euidentem esse, & obscuram, si sit per se nota secundum se, non secundum nos: nam per se nota secundum

Rationem
allatam
improbat
Valquez.

Refellitur
à Gillio.

Non pe-
netratur à
viatoribus
significa-
tum huius
nominis,
Deus.

Deitas in-
cludit ex-
istentiam
in suo
conceptu.

Potest ea-
dem pro-
positio esse
per se nota
secundum
se & non
secundum
nos.

De cognitione, an sit Deus.

5

secundum se, non est illa quæ ingenerat assensum euidentem, sed quæ apta est ingenerare assensum huiusmodi, si penetrantur eius termini, si autem illi non penetrantur, manet per se nota secundum se, non secundum nos, quia potest ingenerare assensum quem non ingenerat, saltem ablique discursu, vnde illa propositio, euidentis est non tamen per se nota nobis. Ad id quod additur, vulgo notum est nomine *Dei* significari ens necessarium, & quo nihil melius cogitari potest, plura dicam sc̄t. 2. nunc sat is est dicere, notum omnibus esse quod nomine *Dei* significatur verè aut fictè, id quod est necessarium, & quo nihil melius cogitari potest; sed non est notum saltem sine discursu, nomine *Dei* verè hoc significari ex suppositione quod illud nomen (*Deus*) significet verè id quo nihil maius cogitari potest, certè nemo potest cogitare illud non esse: sed hoc conditionatum est, vt pater.

§. III.

Vtrum sit demonstrabile Deum esse.

Nomen
Deus duo
significat.

Nomen *Deus* significare potest: vel totum concretum deitatis, idest essentiam, & attributa: vel speciale aliquod attributum, verbi gratia esse imminutum, esse infinitum. Difficultas igitur est. *vtrum de Deo, prout significat adæquatè essentiam, & attributa: vel prout significat speciale aliquod attributum demonstrari possit existentia, per medium aliquod à priori; idest quod sit quodammodo causa, cur Deus sit, vel certè per medium aliquod à posteriori, seu per effectum ex quo euidenter inferatur Deus esse.*

Ratio dubitandi primo est; quia etiam si demonstrari non possit à priori esse de Deo prout significat essentiam ipsam *Dei*, & concretum deitatis, tamen de Deo prout significat speciale aliquod attributum, videtur existentia demonstrari à priori. Nam sicut per essentiam probari potest attributum, sic per esse ipsius essentiae potest demonstrari esse ipsius attributi; cum sine dubio esse prius conueniat essentiae, quam attributis: ita *Gilius c. 4. n. 5.* & seq.

2. Si quis haberet definitionem *Dei*, per cognitionem intuituam, aut abstractuam, facile posset, vt cā definitione tanquam medio, quo probaret existentiam *Dei*, nam per definitionem totam, vt medium possum de definito probare partem definitionis in dī per essentiam prout præcisam ab existentia saltem confusè, possum probare ipsam existentiam: ita philosophantur Ochamus, & Scorus.

3. Potest demonstrari ex creaturis à posteriori quod detur ens necessarium: deinde hoc probato, per ens necessarium potest probari Deus, hoc modo. Ens necessarium existit, Deus est ens necessarium; ergo Deus existit: sicut in regressu demonstratio, rationale probatur à posteriori per risibile; deinde risibile à priori probatur per rationale.

Dico 3. existentia *Dei* non est vlo modo demonstrabilis à priori, sed à posteriori euidenter demonstrari potest. Ita S. Thomas quem communius sequuntur Theologi.

Ratio autem primæ partis est; quia omnis propositio per se nota secundum naturam in qua prædicatum est de essentia subiecti, est omnino immediata & indemonstrabilis à priori: hæc propositio, Deus existit, est per se nota secundum naturam vt ostendi; ergo est indemonstrabilis à priori. Maiorem probare solent dialektici; quia propositio immediata, prima, & indemonstrabilis, dicitur illa quæ non potest probari per vllum medium, quod sit causa connexionis prædicati, & subiecti; nam hoc est

prædicarum immediate coniunctum esse subiecto: sed quoties prædicatum est de essentia subiecti, non potest connexio prædicati & subiecti probari per medium à priori; quia in re nihil prius est, quam essentia; ergo propositio per se nota, est immediata & indemonstrabilis.

Deinde; si existentia demonstrari posset de Deo, per aliquid quod sit in Deo, deberet demonstrari per aliquid in cuius conceptu non includeretur existentia; alioqui existentia *Dei*, probaretur per existentiam; sed nihil esse potest, in Deo, cuius conceptus formalis non includat existentiam quidquid enim est in Deo formaliter est ens à se. Ergo existentia *Dei* non potest probari à priori, per aliquid quod sit in Deo; si autem est extra Deum, iam non probatur à priori, sed à posteriori. Denique nihil esse potest in Deo quod sit prius & notius ipsa existentia; ergo nihil est in Deo quod probare possit à priori existentiam *Dei*; quia præmissæ demonstrationis debent esse priores & notiores conclusione. antecedens quæstione 2. probabitur.

Ratio 2. partis, ex supra dictis euidentis est. 1. Enim Deum ex Creaturis certò & euidenter cognosci magnificis planè verbis prædicat Apostolus Roman. 1. *Inuisibilia ipsius à Creatura mundi* (hoc est ab homine) *per ea que facta sunt intellecta consciuntur. Ita ut sint inexcusabiles*, siue vt vertit Syrus, intellectu conspicuntur, & videntur quæ sunt oculis corporis inuisibilia, & Græcè habetur τὸ ἀβραὰ καὶ αἰνιγματα inuisibilia videntur. quod Sapientia 1. dicitur *Cognoscibiliter videri*, vbi significatur cognitio non solum infallibilis, sed etiam euidentis. Deinde Patres infinitum effet referre. Dionysius cap. 7. de Diuinis Nominibus, ait, *Deum cognosci ex Creaturis quoad an est, per ignorationem quod quid est*; quod significat videtur Apostolus, *Videmus per speculum in Enigmate*. Tertull. lib. 1. contra Marcionem, *ex hoc Deus, & indubitate Deus, quia omnia ipsius*. Eleganter Nazianzenus orat. 2. de Theologia posteriora illa Dei quæ videt Moyses, ait, *amplitudinem illam & magnitudinem esse quæ cernitur in his quæ ab ipso effecta sunt. Hæc (inquit) posteriora sunt Dei, quæ post eum sunt ipsius indicia, sicut solis umbras, ac imagines in aquis que infirmis oculis solem vicinque ostendunt*. Idem volunt illi omnes qui assentur Creaturas esse Deitatis specula, litteras Dei componentes nomen, Vide Chrysostomum homil. 9. ad Populum. Basiliūm in procēdio in Prouerbia, Prosperum lib. 2. de vocat. gent. cap. 1. Denique rationem indicaui supra; quia quoties effectus cognoscitur euidenter, necessariam habere connexionem cum causa, toties ex effectu demonstratur existentia ipsius causæ: Creaturæ autem cognoscuntur euidenter necessariam habere connexionem cum Deo à quo pendent, vt statim probabo.

Ad primam Resp. esse impossible vt per essentiam existentia *Dei* tanquam medium probetur existentia *Dei* prout Deus significat aliquod attributum, quia conceptus essentiae includit necessariò attributa omnia, vt probabo postea; ideoque existentia attributi probaretur per se ipsam.

Ad secundam Resp. esse quoque impossibile, vt existentia *Dei* probetur per definitionem *Dei*; quia illa definitio continet necessariò existentiam, arque ita existentia probaretur per existentiam, sicut probari non potest hominem esse rationalem quia est animal rationale. Neque dicas posse probari per rationalitatem quod homo sit animal; ergo potest probari per quidditatem *Dei*, tanquam per gradum inferiorem, gradus superior qui est existentia. Resp. negando paritatem; quia rationale non includit animal, ideoque probari potest non à priori sed à posteriori.

A poste-
riori de-
monstra-
tur Deum
esse.

Existen-
tia *Dei*
non pro-
batur à
priori per
essentiam.

Existentia
Dei non
probatur
per defini-
tionem
Dei.

Existentia
Dei non
demon-
stratur à
priori.

6 Disput. I. De Deo. Quæst. I. Seçt. II.

riori animal. Essentia verò Dei necessariò includit existentiam, ideoque non potest illam probare. Deinde per essentiam prout conceptam præcisius ab existentia, probari non potest à priori existentia, quia nihil in essentia Dei est prius & notius quam existentia.

Ad tertiam Resp. illam demonstrationem; ens necessarium existit, &c. Non esse demonstrationem à priori, in qua necesse est ut præmissa vtraque per se nota sit, vel certè probari possit per propositionem per se notam. Hic neutra præmissa est per se nota neque notior est conclusione; quia notius non est ens necessarium esse, quam Deum esse.

SECTIO II.

Quomodo demonstretur Deum esse. Art. 3.

Ex quadruplici capite potest demonstrari quod Deus sit.

Cum ergo demonstrabile sit, *Deum esse*, inquicenda supereft efficax aliqua, & manifesta ratiocinatio, qua sic ostendat esse Deum, ut insipientem illum convincere certò possit, qui dicit in corde suo non esse Deum. Scio multas ingeniosè allatas esse ab Aristotele 7. & 8. Physicorum, & 5. Metaphysicæ. à S. Thoma lib. 1. contra gentes, & hinc art. 3. quas tamen serè omittam hoc loco, ut ex quadruplici potissimum capite argumenter. Primo dari actum primum. Secundo dari ens necessarium. Tertiò dari ens improductum. Quartò admittendam necessariò esse causam aliquam vniuersalem & infinitam.

§. I.

I. DEMONSTRATIO.

Dari necessariò actum purum, & infinitum.

Anselmi demonstratio in genio.

Primo itaque Anselmus in prosologio, & libro contra insipientem, demonstrationem ingeniosam excogitauit, quæ probat, Deum ita esse, ut non possit cogitari, non esse, nisi ab insidente qui simul illum esse dicat, & non esse, immo illum tunc dicat esse, quando dicit non esse; sic autem argumentatur.

Eus quo nullum maius, neque perfectius cogitari potest, existit; nomine *Dei* omnes intelligent, id quo nihil maius, neque perfectius potest cogitari. Ergo id quod communiter omnes intelligent Dei nomine, existit. Minor nota est, probatur maior, ens existens, melius est quam ens non existens: ergo ens quo nihil cogitari potest maius, est existens; si enim esset non existens, iam posset aliquid eo melius cogitari.

Neque dicas distingui debere primam maiorem; ens quo nullum maius cogitari potest existit, si cogitetur verè concedo, si cogitetur fictè nego; debes autem ostendere istud ens non cogitari fictè.

Sed contra: ens quod cogitatur verè, melius est quam illud quod cogitatur fictè: sed ens de quo agimus, est id quo nihil melius potest excogitari; ergo non cogitatur fictè, sed verè, & semper quacunque distinctione fueris vñus, idem reponam: quia id quod non implicat contradictionem melius est quam id quod implicat; ergo id quo nihil cogitari potest melius, non implicat.

Videtur difficulter.
Verum: hæc probatio subtilissima quidem est, sed si eo duntaxat sumatus modo, videtur esse Sophistica, nam facilis est instantia, quam opposuit Anselmo author responsionis pro insidente apud Carthusianum Regio: & est pulcherrima earum quæ possunt cogitari, ergo illa regio est, & de Creatura, earum quæ possunt cogitari perfectissima, similiter possem

argumentari. Creatura existens melior est quam Creatura non existens; Creatura de qua loquinur est perfectissima earum quæ possunt cogitari, ergo est existens. Itaque soluuntur argumenta huiusmodi distinctione quam habet S. Thomas art. 2. ad 2. ens quo nullum melius cogitari potest existi, si sit ens verum & non fictum concedo, si sit ens fictum nego. Ad probationem conceditur illa maior ens verum, melius est quam ens fictum, sed distinguitur minor; ens de quo agimus dicitur verè id quo nihil melius potest cogitari nego, dicitur fictè, concedo.

Nihil ergo probatur hoc argumento ut rectè aduertit Anselmus, nisi probes ens illud quo nullum melius cogitari potest, non cogitari fictè sed verè. Probat autem à Scoto in primum distinctione 2. quæst. 2.

Est purum & simpliciter actuale, seu actus purus, si non implicat, necessariò existit, actus purus non implicat, ergo necessariò existit. Maior ex ipsis terminis evidens est; quia, ille dicitur purus actus, qui nihil est nisi actus, eo quod excludat omnem potentialitatem, sed actus est totum quod potest esse, unde si potest esse aliquid, statim necessariò illud est.

Difficultas ergo tota est in minori, diceret enim Artheus implicare actum purum probatur ergo Primo, quia si actus purus implicat afferri potest aliqua contradic̄tio qua ostendatur, est, & non est: sed nulla huiusmodi affertur contradic̄tio, quod sane dicere sufficit, ut ostendatur aliquid non implicare; alioqui fingere licet ad libitum implicantias, de possibiliitate infiniti, Creaturæ omnium perfectissimæ, Creationis ab Æterno, in quibus non est satis dicere, implicat, nisi afferatur eodem tempore implicantia.

Deinde potest etiam positivè probari hæc non repugnantia, ille conceptus obiectius non implicat contradictionem, qui non includit directè, vel indirectè simul esse, & non esse: sed esse purum, non includit in suo conceptu esse simul, & non esse: nihil enim aliud dicit quam esse, & sic excludit omnem non esse: ergo ille conceptus actus puri non includit contradictionem.

Neque dicas primò illam propositionem, actus purus in suo conceptu, non includit nisi solum esse, distinguiri posse; actus purus in suo conceptu prout cogitatur ab intellectu dicit solum esse concedo; actus purus prout est à parte rei & in se nego: vel si velis actus purus si sit purus à parte rei concedo; si non sit purus à parte rei nego.

Contra enim intro illud quod ita cogitatur ab intellectu ut dicat purum esse, non potest implicare à parte rei vt est in se, nec esse fictum, quia esse solitariè sumptum non includit non esse, simul & esse: sed per te actus purus prout cogitatur ab intellectu dicit solum esse; ergo non potest implicare à parte rei; quia vt id quod cogitatur ab intellectu sit ens fictum, & impossibile, necesse est vt id quod obiicitur intellectui includat affirmationem & negationem respectu eiusdem, quomodo autem illas includet, si excludat negationem ipsius esse, & affirmat solum esse.

Neque dicas secundò, actum purum in suo quidem conceptu non importare directè, ac formaliter contradictionem, sed consequenter tantum, sicut qui negant possibilitem infiniti, sape dicunt quod in conceptu quidem infiniti non importatur vñla contradictione, sed consequenter tantum, quia sequuntur aliquæ contradictiones? Cur ergo non idem de actu puro dici potest.

Sed contra, illud in suo conceptu neq; directè, neq; indirectè importat contra dictiōnem, quod etiam consequenter non importat non esse, sed omnino illud negat; atqui purum, & solum esse, non importat non

Anselmi demonstratio defensio per viam Scoto.

Ostenditur quod actus purus non implicat.

1. Instanciā.

2. Instanciā.

De cognitione, an sit Deus

7

non esse, sed illud potius excludit; ergo solum esse, seu actus purus, non importat contradictionem etiam consequenter. Deinde afferre oportet consequentes illas contradictiones, alioqui fictitiae illæ sunt.

Neque dicas tertio, simili arguento posse probari existentiam Trinitatis; non enim implicat Deum esse trinum: ergo est trinus, quia Deus est totum id quod potest esse, & tamen certum est Trinitatem non posse demonstrari naturaliter.

Resp, cognosci à nemine posse naturaliter, quod Trinitas personarum non implicet: si enim solum naturæ consulatur lumen, multa afferentur apparentes implicantæ, quas sola naturalis cognitio solvere non poterit, ut patebit disput. 6.

Optima igitur est, & solida illa Scotti argumentatio, quæ omnino coincidit cum ratione Sancti Anselmi. Potestque ad alia etiam Dei prædicta traduci: verbi gratia, esse per essentiam, esse infinitum, esse à se, esse necessarium: nam illa si non implicat procul dubio existit, quia esse per essentiam, essentialiter est totum quod est, ergo si potest esse oportet ut sit, alioqui posse habere aliquid quod non est illi esse. Similiter ens infinitum dicit infinitam & omnimodam perfectionem. Ergo illud est actu si non implicat illud esse, si enim est contingenter iam non est summè perfectum; inquit ens infinitum excludit à suo conceptu omnem implicitiam. Idemque de ente à se fieri potest argumentum; ens à se non implicat, ergo est, nam ens à se dicitur non quod causat sibi ipsum, sed quod formaliter per essentiam existit. Denique de ente necessario simile argumentum formari potest; si enim non implicat necessariò est ut etiam fuisse argumentatur Anselmus locis citatis. Sed hæc demonstratio licet, ut dixi concludat infallibiliter, non est tamen à priori quia quamvis sit per aliquid intrinsecum ipsi Deo, negativa tamen est, & per aliquid posterius ipso esse.

§. II.

I. DEMONSTRATIO.

Dari ens simpliciter necessarium.

Quidquid est non est continuo necessarium, illud quod sic existit, ut non possit non existere; illud autem est ens contingens, quod sic existit ut possit non existere. Cuiusmodi sine dubio est Creatura qualibet, unde sufficienter probatum erit esse Deum si probaueris dari ens necessarium, quod fuisse Anselmus loco citatus probat sed nos hic cum S. Thoma art. 3. idem ostendimus diuerso modo.

Si entia omnia quæ nunc existunt non sunt contingentia; datur in rerum natura ens aliquod necessariò existens; sed omnia quæ nunc sunt, non sunt contingentia; ergo datur aliquod ens necessariò existens, sive Deus.

Maior videtur non egere probatione nam si quidquid existit non est contingens oportet ut vel totum sit necessarium, vel ut aliquid necessariò existat. Non dices totum esse necessarium, cum multa sint haud dubiè contingentia; manet ergo ut sit aliquid necessarium.

Minor itaque probatur clarissime, primò enim: si omnia quæ sunt & fuerunt, sunt contingentia sequitur potuisse fieri, ut ab æterno nihil existeret, si enim sunt contingentia potuerunt non esse: sed non potuit fieri ut ab æterno nihil existeret; ergo non omnia quæ sunt, & fuerunt sunt contingentia. Probatur minor, si potuit fieri ut ab æterno nihil existeret, debuit dari aliquid per quod totum quod fuit determinaretur ad existendum: sed nihil datur per quod totum quod fuit determinaretur ad existen-

dum; ergo non potuit fieri ut ab æterno nihil existeret. Maior certa est quod enim est indeterminatum ad existendum debet determinari. Minor probatur totum quod fuit non potuit se ipsum ab æterno determinare ad existendum; sicut si modò nihil existeret, implicaret omnino aliquid de novo determinari ad existendum: ergo nihil fuit per quod totum illud determinaretur ad existendum. Confirmatur prius si potuit fieri ut nulla omnino res existeret: debet dari aliqua ratio, quare potius fuerit quæ non fuerit, sed nulla omnino potest dari ratio, dic enim quare res potius fuerint, quæ non fuerint: ergo non potuit fieri ut nulla omnino res existeret, ergo non omnia fuerunt contingentia. Quæ ratio claram demonstrat. Confirmatur secundo contingentia non magis ab æterno potuerunt determinari ad existendum, quæ nunc, si nihil omnino existeret: sed si nunc nihil omnino existeret, implicaret ut aliquid determinaretur ad existendum; ergo neque potuerunt ab æterno determinari: dic enim cur posito quod nunc nihil existeret, collectio entium non posset determinari ad existendum, ab æterno autem potuerit determinari, cum fieri posset ut nihil existeret. Quæ videtur etiam euident demonstratio.

Secundò prima illa minor probatur, quod non omnia quæ sunt, contingentia sunt. Implicit contradictionem ut entia quæ sunt ex suis principiis essentialibus, & intrinsecis possibilia, sunt possibilia tantum per accidens, inquit & sunt impossibilia: sed si omnia essent contingentia, nihil autem necessarium, nihil est possibile nisi per accidens, inquit possent omnia esse impossibilia, ergo implicat ut totum quod est sit contingens. Probatur minor illud est possibile solum per accidens, quod potuit non esse possibile: si omnia sunt contingentia potuerunt non esse, ergo nihil est quod sit possibile nisi per accidens inquit nihil est possibile, quod non possit esse impossibile; nam si omnia sunt contingentia possunt desinere esse: sed si omnia desinenter esse, nihil prorsus est possibile. Ergo omnia possibilia possunt esse impossibilia.

Dices primò omnia illa quæ sunt existentia, distributione ac determinate sumpta esse contingentia, collectio autem & indeterminata sumpta esse necessaria. Nam quamvis hoc & hoc ens possit non esse, rotatamen collectio ut collectio est, esse potest necessaria.

Sed contra: illud est ens contingens quod essentialiter non existit, nam ens contingens dicitur illud cui essentialiter non est existere, sed tota collectio contingentium non existit essentialiter; ergo tota collectio contingentium est contingens. probatur minor. Quidquid est de essentia superioris alicuius prædicti est etiam de essentia inferiorum, ut constat ex Logica, quia inferiora, includunt rationes omnes essentiales superiorum: sed esse non est de essentia singulorum individuorum: ergo nec esse potest de essentia totius speciei quæ collectio est individuorum. Deinde probatur rursus eadem minor. Quidquid conuenit essentialiter partibus collectionis secundum se, non autem prout componunt quantitatem aliquam continuam aut discretam, conuenit etiam essentialiter collectioni ut collectio est. Nam si partes omnes collectionis sunt viuentes, implicat ut tota collectio non sit viens. Si omnes sunt rationales, tota collectio est rationalis, inquit verum etiam hoc est quamvis accidentaliter solum singulis aliquid conueniret, modo non conueniat illis ut componunt quantitatem, nam si candelæ, verbi gratia, infinitæ sunt albæ vel accensæ, certè tota collectio est alba, & accensa. Sed esse contingens conuenit essentialiter singulis individuali contingentibus, non

3. Instan-
tia.

Veritas
demon-
strationis
proposita.

2. Probab-
lio mino-
ris.

3. Instan-
tia.

prob.

1. Proba-
lio mino-
ris.

8 Disput. I. De Deo, Quæst. I. Sect. II.

propterea faciunt compositionem alicuius quantitatis sed secundum se, igitur implicat ut tota collectio contingentium non sit contingens.

Confirmatur: quia si tota collectio contingentium esset essentialiter existens: sequeretur quod si omnia contingentia designarent esse, posset ipsa natura rursus ex sua vi constitui existens, præcio quoque principio extrinseco; consequens est absurdum: quia si species inciperet esse deberet incipere ab aliquo individuo, quod exigit principium extrinsecum, ergo implicat ut tota collectio contingentium essentialiter existat. Maior probat quod essentialiter alicui conuenit semper illi conuenit, sed esse conuenit essentialiter collectioni individuum, ergo semper illi conuenit.

2. Instan-
tia.

Dices secundò, illud argumentum esse vitiosum quia procedit à distributivo ad collectivum, singula sunt contingentia, ergo tota collectio est contingens sicut si dices singuli homines sunt individua, ergo tota collectio est individuum.

Sed contra nam ut ostendebam nuper licet aliquando argumentari à distributivo ad collectivum quotiescumque prædicarum non est quantitas determinata continua vel discreta: verbi gratia, non licet dicere singuli homines unum sunt individuum: ergo tota species unum est individuum. Licet autem dicere singuli homines sunt rationales. ergo tota collectio est rationalis. Singuli homines sunt Christiani, ergo tota collectio est Christiana: similiter singula individua sunt contingentia, ergo tota collectio est contingens.

3. Instan-
tia.

Dices tertio, probari quidem hoc argumento existentiam alicuius entis necessarij quod non est probare Deum. Si enim diceret Atheus dari entia infinita necessaria quorum unum produxit aliud, non sequeretur totam collectionem eorum quæ sunt posse non existere.

Sed contra, nam hoc argumento sufficit quod probatum sit dari ens aliquod quod non sit contingens, nos enim Dei nomine intelligimus id quod essentialiter existit, ostendetur autem statim illud esse imprudentum, imò & vnicum.

§. III.

III. DEMONSTRATIO.

Dari ens aliquod primum, & impropositum.

Coincidit ista demonstratio cum præcedenti ferè in probandi modo, licet in re multum differentiat; eaque video ut ferè omnes cum Aristotele, ac S. Thoma, potestque proponi efficaciter hoc modo.

Datur ne-
cessario
aliquid
ens à se.

Tota collectio entium ab alio, est ab alio, etiam ut collectio est: illud aliud est ens à se à quo est illa collectio: ergo datur ens à se. Maior est evidens, quia implicat ut singula individua contenta intra collectionem sint ab alio à se distincta, quin tota etiam collectio sit ab alio à se distincta; quod enim conuenit essentialiter partibus collectionis, & non est determinata quantitas vel numerus, conuenit etiam toti collectioni, verbi gratia, quia singuli homines sunt rationales, tota collectio est rationalis. Probatur minor, tota collectio entium ab alio non potest causari per ipsum ens ab alio, vel enim causaretur per ens ab alio, contentum intra collectionem; & sic collectio causaret se ipsam: vel per ens ab alio extra collectionem, & sic extra collectionem omnium, daretur aliquid, quod implicat in terminis. Ergo debet causari per ens à se.

4. Instan-
tia.

Neque dicas primò esse probabilem Thomistam

rum omnium sententiam quod inter causas dari potest mutua causalitas. Quo posito evidens est, eo argumento nihil probari, quia entia creata potuerunt se mutuo producere, id est non probatur dati ens impropositum.

Sed contra, nam mutua causalitas causarum demptâ causâ finali, sive sint in diuerso genere, quod solum admittunt Thomistæ, sive in eodem quod illi negant est omnino impossibilis, quia ut in Physicis demonstrabam. Sequeretur quod aliquid presupponeret primam sui existentiam, etiam sub eodem conceptu quia omnis effectus presupponit suam causam, & causam suæ causæ, ipse effectus causa est suæ cause, ergo presupponit le ipsum non solum ut causam, sed etiam ut effectum, quia causa creata prius est effectus quam causa. Hic effectus presupponit se ipsum ut causam, ergo presupponit etiam ut effectum.

Neque dicas secundò multorum etiam probabilem esse sententiam, mundum & generationes ut nunc sint esse potuisse ab æterno, atque ita dici posse quod nullus fuit etiam primus homo, sed Petrus genitulus Paulum, & Petrus Iohannes, & sic in infinitum. Quo posito, nullum individuum esse in tota collectione quod non sit ab alio individuo intra eandem speciem. Totam verò collectionem, ut collectio est nihil esse prorsus distinctum ab individuis, vnde cum non possit habere causam aliam, quam eam quæ causas individua, certè si omnia individua sunt ab alio, implicat ut tota collectio non sit ab alio, nam secludendo etiam primum illud ens à se si omnia individua causam habent, tota etiam collectio est ab alio, ergo non bene probatur dari Deum; quia tota collectio entium ab alio, est ab alio: nam esset ab alio etiam si non esset ab ente à se. Solui enim videtur argumentum si dicas, tota collectio ut sic, est ab alio quod sit unum, & extra collectionem nego: quod si multiplex & intra collectionem concedo: tot videlicet sunt causæ totius collectionis, quod sunt partes collectionis, quæ, ut dixi, nihil est præter partes. Ut quid? igitur queris alias causas collectionis, quam partium causas. Nam sic non sequitur quod collectio causet se ipsam, sed quod una pars collectionis causet aliam, & collectionem caudent plures causæ.

Hæc instantia difficilis est, supposita sententia eorum qui admittunt possibilitatem infiniti processus in causis, & generationum ab æterno. Hac enim posita difficile probatur dari ens impropositum a quo fieri debeat tota collectio entium ab alio. Sed argumentari tamen efficaciter licet, quia primum processus ille infinitus generationum ab æterno satis manifestè probatur impicare, ut ostendebam in libris de mundo, quia in ea serie generationum, & corruptionum verum esset hodie dicere, plures fuerunt generationes quam fuerint corruptiones; quia plura fuissent genita quam corrupta cum omnia corrupta iam fuissent genita, & omnia genita nondum sint corrupta, & tamen non fuissent plures generationes, quam corruptiones, cum nulla sit generatio; cui adiuncta non sit corruptio. Deinde quia implicat collectionem ipsam generationum, & corruptionum æternam esse, si necessariò tota illa collectio, presupponit aliquid prius, collectio autem tota corruptionum, verbi gratia, necessariò presupponit aliquid prius: quia ut saepè dixi quod conuenit essentialiter corruptioni ut corruptio est conuenit etiam essentialiter collectioni corruptionum: sed corruptio ut sic presupponit aliquid prius; ergo collectio etiam corruptionum presupponit aliquid prius non solum natura sed etiam tempore.

Ostendit
ur impli-
care gene-
rationum
seriem ab
æterno.

Secundò

De cognitione, an sit Deus

9

Eiam potius eternitate generationum probatur ens a se.

Secundò admisā etiam vlt̄rē eternitate generationum, probo totam collectionem debere pendere ab aliquo primo esse: illud ens est à se, quod non habet vllam causam extra se, sed tota collectio entium ab alio vt sic non haberet causam extra se, ergo illa tota collectio esset verè ens a se.

Deinde implicat vt ens ab alio, sit totum, & adaequatum fundamentum totius esse; nam illud quod necessariò concipitur habere prius non esse quam esse, non potest esse adaequatum fundamentum totius esse; alioqui totum esse fundaretur in non esse, sed tota collectio entium ab alio prius concipitur non esse quam esse, ergo implicat vt illa sit adaequatum fundamentum totius esse.

Implicitus progressus infinitus in finibus.

Denique quamvis generationes eo modo essent eternæ, necesse tamen esset admirere finem aliquem vltimum, ad quem ita singula dirigantur, vt non possint vltierū ordinari: ergo datur primum ens, & primum agens cuius actio vltierū nequeat dirigi. Anteced. i. 2. ostendetur euidenter; quia si essent infiniti fines, vana esset omnis appetitio, quia nemo illos fines posset assequi, neque appetitus quiescere vñquam posset. Deinde illi fines infiniti deberent posse cognosci simul, aut successiū, quod patet esse impossibile. Imò nullus omnino esset finis, nam vbi omnia sunt media nullus est finis, sed omnes fines intermedii sunt media; ergo inter eos nullus est finis. Denique idem ostendit naturalis appetitus beatitudinis saltem naturalis, in qua homo penitus satietur, & quiescat. Nam ille vanus esse nullo modo potest, esset autem omnino vanus si nullum daretur ens primum & infinitum. Nam illud solum (vt prima secundæ probatum est) esse potest hominis obiectiva beatitudo cum alia nulla res satiare possit infinitum appetitum hominis nisi posse esset perfecta bona perfectissimi, vt probat Philosophus i. & 10. Ethicorum.

§. IV.

IV. DEMONSTRATIO.

Dari vniuersalem aliquam causam intelligentem, & perfectissimam.

Aspectus vniuersi Deum demonstrat.

Hactenus ad inquirendum Deum, rationis Iudicio vñsumus, nunc sensibus ipsis propè teneri potest: est enim aspectus ipse vniuersi euidentissima Demonstratio supremi opificis rerum omnium vt disertè docet S. Iustinus q. 61. ad gentes. Sicut picturæ præstantissima aspectus, infallibiliter arguit existentiam pictoris peritissimi, nauis gubernatio in medio mari, nauclerum experientem. Et cætera huiusmodi quæ prosequuntur mirabiliter S. Patres, præfertim Athanasius l. contra gentiles. Chrysostomus orat. 6. & 10. ad populum. Theodoreus orationibus 10. de prouidentia. Nazianzenus oratione 34. S. Thomas contra gentes. Damascenus l. 1. cap. 3. & ex recentioribus Theologis, Molina hic art. 3. Lessius libro auroeo de prouidentia Numinis. Petavius tom. 1. l. 1. cap. 1. & 2. Theophilus Raynaudus, & alij passim.

Ex effectibus naturalibus probatur Deus.

Primo ex effectibus naturalibus argumentum (vt dixi,) suppediat insolubile, mirabilis totius vniuersi machina, in qua sunt quatuor euidenter ostendentia ipsum Deum. Rerum singularum pulchritudo eximia, & perfectio, varietas & innumerabilis multitudine, dispositio & ordo: denique Constans & nunquam definens perentium rerum perennitas & duratio, horum vnum quisquis serio aspiciet, imò si attendat minimam earum rerum quas cernimus speciem, inueniet sine dubio manifestum Deum. Quæro enim si videoas Homeris poëma tam eleganter compositum, si tabellam, si domum si rotatile horolo-

Tom. I.

gium, potes & putare nullam eorum omnium esse causam, mente præditam ac intelligentiam, que illa ex cogitarit, formarit, digeferit. Nunquid & dices fortitud illa sic potuisse coalescere, aut stultus non sit qui persuadere sibi hoc potuerit. Et mundi machinam, tam mirabilem, tam variam, tam ordinatam, tam constantem, & definitam, erit aliquis cui perspicuum sit caruisse artifice rationali ac intelligenti. Corpus v.g. hominis imò minimæ formicæ tot habet partes, vt nullus adeò peritus inueniri possit artifex qui hoc fabricari posset. Inueni hominem qui muscam, culicem, formicam formare cum omnibus partibus suis possit, nunquid si hoc aliquis posset ille pictores omnes, omnes Polycletos, omnes artifices superaret ingenio, arte, felicitate: ergo manifestum est non posse illa existere sine artifice intelligenti, quantumvis naturæ vi fiant, necesse sanè est interuenire manum intelligentem: & hic est quem vocamus, & si cæci non sumus, quem vñbique in omnibus manifeste videmus, Deum. Sume videlicet exquisitum aliquod opus artis, horologium cum dentatis rotulis, campanula, indice, non negas nec negare potes laborasse in eo intelligentiam, & corpus hominis, vbi tot ossa, tot nerui, tot fibra, tot humores, tot venæ, adeò mirabiliter fabricata: infera, ligata, intextæ sunt: dices cæcum naturam, sine ratione vila elaborasse. Næ, qui hoc dixerit cæcus est sine ratione, ac intelligentia: pulchrè Tertull. i. contr. Marcionem cap. 10. Deum, ait, habere testimonia torum quod sumus, & in quo sumus. Philo l. 1. de Monarchia, cognoscendorum opificum (inquit) indicia sunt opera ipsa, &c.

Secundò ab effectibus naturalibus transire licet, ad opera supernaturalia quibus fit euidenter credibile Deum esse. Sic enim argumentor: si fuerunt aliqua ab initio prophetica prænuntiationes rerum futurarum: si fuerint opera miraculosa naturæ omnem vim excedentia: si malorum supplicia qua manifeste iudicent prouidentiam, certè illa non possunt esse nisi a Deo. Hæc autem num & aliquis sanè mentis homo negare potest. Qui scripturas legerit, aut historias omni fide dignas audierit, concludo cum Nazianzeno orat. 2. de Theologia, nimis præpostorum, & absurdum illum esse, qui nec naturalibus argumentis imò non sibi credit, & etiam inuitus Deum esse insiciatur: Ego sanè his consideratis attentiùs quæ possum conuictus omnino afferere posse video, Deum esse credo, scio, video.

Ex effectibus naturalibus demonstratur Deus.

QVÆSTIO II.

De cognitione quidditatis, & Essentie Diuina. q. 3.

Creatura ostendit an sit; non quid sit Deus.

Hactenus Deum esse; nunc difficultius est explicare quid ille sit. Magnum quid, maiusque quam cogitari possit Numen est (inquit Laetantius l. 6. cap. 24.) cuius nec virtus estimari possit, nec magnitudo perfici, nec principium comprehendendi, ita vt cum ad eum mentis humana intentio, & accumen & memoria peruererit, quasi subductus, & consumptis omnibus viis, subsistat, hæreat, deficiat, &c. rationemque reddit Nazianzenus orat. 34. quia creatura, licet ostendat liquido Deum quod an sit, deficit tamen ostendentes eum, quod ad quid sit: si quis enim (inquit Dionysius Epist. 1. ad Caium) Deum vidit, & cognovit quod vidit, non Deum vidit sed aliud quid extra Deum. Sed vt aliquo tamen modo verum conceptum formemus Dei, & intelligamus pro modulo humanae mentis quidditatem hanc magnam, mirabilem, omnia continentem & superantem tria videntur dicenda. Primo quænam sint prædicta vni-

B acutissima